

prof. dr hab. Roman Perucki

Gdańsk, dnia 10.09.2024 r.

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

### **Recenzja pracy doktorskiej Pana mgr. Michała Przygodzkiego**

#### Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina – wykonanie recenzji dotyczącej spełnienia przez rozprawę doktorską mgr. Michała Przygodzkiego pt. „Przejawy muzyki operowej i stylu operowego w twórczości organowej XIX wieku” (napisanej pod kierunkiem dra hab. Jarosława Wróblewskiego, prof. UMFC) wymagań określonych w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.).

Oświadczam, że wykonanie recenzji leży w granicach moich możliwości oraz, że nie istnieją żadne przeszkody natury technicznej i prawnej uniemożliwiające w całości lub części wykonanie przedmiotu umowy. Oświadczam, że nie istnieją jakiegokolwiek okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do mojej bezstronności, w szczególności: nie jestem współautorem prac naukowych kandydata do stopnia doktora, nie uczestniczyłem, ani nie uczestniczę wspólnie z kandydatem w zespołach badawczych realizujących projekty finansowe w drodze konkursów krajowych i zagranicznych, nie prowadziłem wspólnie z kandydatem prac naukowych i w instytucjach naukowych, nie pełniłem w nich funkcji promotora lub promotora pomocniczego. Oświadczam, że nie zachodzą inne okoliczności określone w art. 23 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018r. poz. 2096), które skutkowałyby niemożnością wykonania recenzji.

#### OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr. Michała Przygodzkiego składa się z niezwykle bogatej części opisowej i dwóch płyt CD stanowiących w całości dzieło artystyczne. W kolejnych rozdziałach swej rozprawy doktorskiej doktorant opisuje: genezę i rozwój muzyki organowej na przestrzeni wieków, muzykę organową XIX wieku w kontekście stylistyki operowej i instrumentarium epoki (w tym m.in.: zjawisko integracji sztuk, wpływ opery na inne dziedziny sztuki, przenikanie liryki wokalne do faktury instrumentalnej, charakterystyczne cechy brzmieniowości organów XIX wieku, ewolucję stylistyczną w twórczości organowej

XIX wieku, przedstawienie walorów brzmieniowych instrumentu na potrzeby załączonego dzieła artystycznego), elementy przenikania stylu operowego do muzyki organowej na przykładzie utworów stanowiących treść dzieła artystycznego zarejestrowanego na dwóch płytach CD, w tym:

- a) idiom opery klasycznej na przykładzie kompozycji Johanna Christiana Heinricha Rincka: „Flöten – Concert für die Orgel op.55”,
- b) inspiracja indywidualnym operowym stylem kompozytorskim – Marco Enrico Bossi: „Pièce héroïque op. 128” w nawiązaniu do fascynacji twórczością Richarda Wagnera,
- c) transkrypcja: Richard Wagner: „Vorspiel zu *Tristan und Isolde* WWV 90” na organy dokonana przez Alexandra Wilhelma Gottschalga,
- d) adaptacja włoskiego stylu operowego jako przykład przenikania stylu operowego do muzyki organowej na przykładzie „Fantasii concertante C-dur” Vincenzo Antonio Petrali’ego,
- e) parafraza – Franz Liszt: „Fantasie und Fuge über den Choral *Ad nos, ad salutarem undam*” – przykład parafrazowania na temat muzyki operowej,
- f) absorpcja elementów gatunku operowego i jej odzwierciedlenie w kompozycjach organowych na przykładzie „Sonaty a-moll nr 3 op. 23” Augusta Gottfrieda Rittera.

W zakończeniu pracy autor pisze: „*W przedstawionej rozprawie doktorskiej pt. Przejawy stylu operowego i muzyki operowej w twórczości organowej XIX wieku*” zawierającej dzieło artystyczne oraz jego opis zreferowano szereg zagadnień dotyczących przenikania elementów stylu operowego do muzyki organowej XIX wieku. Jej celem było wysublimowanie sfer i sposobów tego przenikania. Wnioski płynące z analizy poszczególnych utworów organowych w powiązaniu ze zjawiskami dotyczącymi muzyki operowej przelożyły się na adekwatne interpretacji prezentowanych dzieł. Spoglądając na utwory organowe przez pryzmat muzyki operowej, można odnaleźć szerokie spektrum interesujących wskazówek wykonawczych. Mają one swoje źródła nie tylko w analizie fakturalnej utworu polegającej na nadawaniu znaczeń strukturom homofonicznym i polifonicznym oraz rozpoznawaniu muzycznych idiomów, ale również w analizie specyfiki medium jakim jest ludzki głos. Kolejnym elementem wpływającym na kształt dzieła artystycznego był wybór konkretnych organów stwarzających możliwości imitowania brzmienia orkiestry symfonicznej. Dzieło artystyczne, które zarejestrowano w postaci nagrania stanowi jedynie niewielką część literatury organowej XIX wieku”. Jest to autorski wybór mgr. Michała Przygodzkiego reprezentatywnych dzieł twórców od końca XVIII wieku do początku wieku XX. Doktorant swoją pracę napisał przepięknym

językiem i stwierdzam, że praca jest kompletna, bogata w przypisy i bibliografię. Sposób narracji jest właściwy i według kolejności podejmowanych zagadnień.

Szkoda, że autor na płytach nie podał czasu trwania poszczególnych utworów, co znacznie uporządkowałoby śledzenie treści muzycznych – jak to bywa przy tradycyjnie wydanych płytach.

Kilka drobnych uwag i sugestii:

- 1) autor używa terminu „perlista artykulacja” – lepiej użyć wyrażenia” z dobrą artykulacją”, aby wykonywane pochody były klarowne, ale też oddające wokalny charakter prowadzonej wirtuozowskiej linii,
- 2) na str. 17 rozprawy doktorant używa niemieckiej nazwy „Volloper” w odniesieniu do dzieł Richarda Wagnera, rozumiem przez to, że chciał użyć sformułowania: kompletna, pełna opera (doskonała). Dla polskiego czytelnika lepiej użyć tłumaczenia, ponieważ częściej spotyka się w pracach niemieckojęzycznych nazwy „Volksopera”,
- 3) autor używa terminu „pierwszy instrument sceniczny - lepiej zastosować sformułowanie: pierwsze organy zostały zbudowane na scenie operowej w 1831 roku,
- 4) na stronie 27 Michał Przygodzki użył terminu reformy cecyliańskiej jako odreakcji na wpływy świeckie w liturgii. Szkoda, że w tak obszernej dysertacji termin ten nie został bardziej dokładnie opisany,
- 5) na stronach 26-27 autor opisuje użycie organów tylko w kulturze Europy Zachodniej – powstaje pytanie, czy autor wie o wpływach organów na twórczość operową rosyjskich kompozytorów przełomu XIX i XX wieku?,
- 6) są drobne nieścisłości językowe (np. na stronie 28 użyto sformułowania „eksperymenty brzmieniowe”, na stronie 27 „prąd stylistyczny”, na stronie 19 „cechy brzmieniowości organów”) oraz literówki (na stronie 81 powinno być „z zakończenia”),
- 7) na stronie 20 doktorant pisze „wiele z tych rejestrów tj. Vox coelestis czy unda maris charakteryzują się łagodną intonacją” - wymienione dwa rejestry to głosy wibrujące, należałoby raczej wymienić takie głosy jak : aeolina, salicjonal, etc.

Te drobne niedociągnięcia nie mają jednak żadnego wpływu na pozytywną ocenę. Praca doktorska magistra Michała Przygodzkiego jest interesującą, bogatą w treści i analizę, imponującą fachowością i potocznością językową.

#### OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Dzieło artystyczne to dwie płyty CD dołączone do części opisowej pracy. To bogata twórczość organowa przełomu XIX i XX wieku z wpływami operowymi. Pokróćce omówię utwory w kolejności zgodnej z ich zarejestrowaniem na płycie.

- 1) Johann Christian Heinrich Rinck: „Flöten – Concert für die Orgel op.55”  
Utwór wykonany sprawnie technicznie, z wirtuozowskimi fragmentami, z interesującą registracją. Choć czasami stosuje zbyt „szeroki” pedał, co powoduje pewną ociężałość. Utwór wykonany bez zbędnego powstrzymywania akcji muzycznej (przy nagłych zmianach faktury i dynamiki). Jak pisze mgr Michał Przygodzki na tronie 46 „*Styl swobodny którym Rinck [...] przypomina ich połączenie*”. „[...] *galant, empfindsamer, Stil, Sturm und Drang*” (op cit. str. 60). I te elementy artysta próbował ukazać w swoim nagraniu, uzyskując wrażenie lekkości i naturalności
- 2) Marco Enrico Bossi: „Pièce héroïque op. 128”  
Wykonawca w pełni oddał bohaterski charakter utworu. Gra z dobrym wyczuciem czasu.
- 3) doskonałym przykładem transkrypcji przełomu XIX i XX wieku są dzieła Richarda Wagnera w aranżacji Aleksandra Wilhelma Gottschalga „*Vorspiel zu Tristan und Isolde WWV 90*”  
Można stwierdzić, że wykonawca poprzez registrację i umiejętne prowadzenie akcji trafnie ukazuje charakter kompozycji, tak doskonale oddanej w transkrypcji organowej Gottschalga z wszystkimi oznaczeniami takimi jak : poco rallentando, ritenuto, a tempo, belebend, etc. oraz z łukami frazowymi.
- 4) Vincenzo Antonio Petrali „*Fantasia concertante in C*”  
To przykład oddziaływania muzyki operowej na muzykę organową, gdzie wpływ miały organy Serassich z elementami efektów naśladujących brzmienie ptaszków, głosami solowymi, instrumentami perkusyjnymi, czy ripieno , za pomocą którego łatwo uzyskać efekt barokowej formy concerto grosso, ale z romantyczną linią melodyczną i bogactwem harmonii. Artysta gustownie dobiera rejestry do wykonywanej muzyki. Stosuje zabieg myślenia orkiestrowego (nagłe zmiany charakteru) z dobrym wyczuciem czasu i odpowiednią artykulacją dla głosu solowego
- 5) Franz Liszt: „*Fantasia und Fuge über den Choral Ad nos, ad salutarem undam*”  
W taktach 7 i 10-13 nieco za cicho zarejestrowana jest partia pedału (a na 4 stronie oktawy za głośno), we fragmencie a i dalej capriccio artysta wykonał z dużą swobodą i lekkością, choć lewa ręka stosunkowo słabo słyszalna. Rejestracja użyta w całym dziele artystycznym/2 płyty/ jest najmniej przekonująca w utworze Liszta , czasami „zamazująca” poszczególne plany, choć pod względem technicznym nie można nic zarzucić wykonawcy, zwłaszcza w prowadzeniu narracji w homoficznych fragmentach. Na przykład w sostenuto pedał za głośny!! (pp), ale w allegro deciso

świetna technika manualowa i pedałowa wykonawcy, fragment zagrany z werwą, z odpowiednim napięciem. Prawdopodobnie możnaby w fudze jeszcze bardziej uwypuklić rytm punktowany. Fragment Vivace molto jest czytelny, ale sprawia wrażenie jakby ta część była wykonywana na innym instrumencie – brak „szerokości brzmienia” w porównaniu do wcześniejszych fragmentów utworu.

Szkoda, że wykonawca nie zaznaczył wydania z jakiego, korzystał – są dość duże rozbieżności w warstwie tekstu muzycznego w poszczególnych wydaniach tego wspaniałego dzieła.

6) August Gottfried Ritter „Sonata a-moll nr 3 op. 23”

Kompozycja nawiązuje do „Sonaty h-moll” Franciszka Liszta. W wykonaniu artysta zastosował bardzo dobrą rejestrację. Dzieło zostało wykonane z dobrym wyczuciem czasu i świetnym prowadzeniem linii melodycznej z odpowiednią artykulacją.

### KONKLUZJA

Rozprawa doktorska mgr. Michała Przygodzkiego „Przejawy muzyki operowej i stylu operowego w twórczości organowej XIX wieku” w sposób niezwykle interesujący, całościowo traktuje temat, zarówno w aspekcie stylistyki operowej, jak i przenikania stylu operowego do muzyki organowej na przykładzie utworów stanowiących dzieło artystyczne. W zakresie wykonawstwa artystycznego płyty CD to znakomita porcja muzyki związanej ze wspomnianym wyżej nurtem operowym, wykonanej z wielkim znanstwem, różnorodnością artykulacyjną, odpowiednią dla stylów kompozytorskich, reprezentujące znakomite rzemiosło artystyczne.

Praca doktorska mgra Michała Przygodzkiego spełnia wszystkie kryteria zarówno artystyczne jak i naukowe. Spełnia wymagania art.187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce tj Dz.U. z 2023r. poz.742 z późn.zm..Wnoszę o jej przyjęcie przez Wysoką Komisję Doktorską.



.....

prof. dr hab. Roman Perucki